

Europa i verden og Norden i Europa

Taler

Halvard Lange

- 1 Utgangspunktet for vår vurdering av Nordens problemer må være en analyse av vårt forhold til verden omkring oss, både til Europa og til de andre verdensdelene.

- 5 Alle de nordiske land er først og fremst knyttet til Europa med sterke bånd. Jeg begynner derfor med å se litt på vår verdensdels stilling i forhold til resten av verden.

- Gjennom hele det 19de århundre var det en selvfølge for folk i Europa at vi
- 10 hadde ledelsen i verden, kulturelt, økonomisk, politisk og militært. Denne vår lederstilling ble også godtatt i hele den nye verden og i Afrika og den Nære Orient. Det Fjerne Østen godtok den bare motstrebende og først etter blodige kriger, men bøyde seg mot slutten av århundredet.

- 15 De land som i denne sammenhengen representerte Europa i forhold til omverdenen, var først og fremst Storbritannia, Frankrike og Tyskland, i langt mindre grad de europeiske Middelhavslandene og de øst-europeiske land. Det var de delene av Europa hvor maskinalderens teknikk og kapitalismens økonomiske system hadde slått gjennom. Helt fram til den første verdenskrigen
- 20 rådde enda stort sett feudale produksjonsforhold grunnen i hele det russiske rike, i Mellom-Europa fram til Elben og i Donau-landene - bortsett fra de utpregede fjellstrøkene der. Når vi snakker om den rolle Europa har spilt i verdenskulturen og det økonomiske livet, regner vi i virkeligheten ikke hele dette halvt eller helt feudale område med. Det er ingen tilfeldighet at det skille
- 25 som i dag truer med å dele Europa varig, går nettopp etter den gamle grensen mellom det feudale og det kapitalistiske Europa, mellom det en fransk forfatter i mellomkrigsårene kalte hestens og dampmaskinens Europa.

Norden, alle de fem landene våre, hørte gjennom hele det 19de århundre i

stigende grad økonomisk med til det kapitalistiske Vest-Europa, og vi delte fordelene av Europas leder- og herskerstilling i forhold til store deler av den uten-europeiske verden med de økonomisk og politisk ledende vest-europeiske landene.

35

På Europas fastland var det, som resultat av revolusjons- og Napoleonskrigene skapt et stormaktssystem som bygde på likevekt mellom 4 hovedmakter: Russland, Tyskland, Østerrike-Ungarn og Frankrike. Storbritannia inntok en eiendommelig særstilling, med sin sterke tilknytning til Imperiet - som alt i siste del av det 19de århundre begynte å utvikle seg i retning av et samvelde av selvstyrende områder. I indre-europeisk politikk så Storbritannia det som sin oppgave først og fremst å spille med for å opprettholde likevekten mellom de andre stormaktene og hindre at noen enkelt av dem ble sterk nok til å bestemme alene på Europas fastland.

45

Europas - og det vil, som jeg alt har nevnt, i denne sammenheng si Vest-Europas - lederstilling hvilte helt fram til verdenskrigen 1914-18 i første rekke på de europeiske industrilanden økonomiske makt. Europa hadde nesten monopol på produksjon av ferdige industrivarer for verdensmarkedet, og på eksport av kapital. Alle de industrialiserte landene eksporterte hovedsakelig ferdige industrivarer og importerte råstoffer og forskjellige slags matvarer.

55

Det dekket en realitet, når en engelskmann i 1886 sammenfattet sine inntrykk slik:

60

«Nå for tiden er de andre verdensdeler frivillig tributskyldige til oss. Nord-Amerika og Russtands sletter er våre hveteakre; Chicago og Odessa er våre kornkamre; Canada og de baltiske land er våre skoger. I Australia finnes våre «stasjoner» med sauer, i Amerika vår oksebuskap; Peru sender oss sitt sølv, og California sitt gull. Kineserne dyrker te for oss, og Ostindia sender kaffe, sukker og krydderier til våre kyster.»

65

Etter hvert som folketallet i Vest-Europa økte, måtte en stadig voksende del av det som trengtes av råvarer og matvarer, innføres fra andre områder. Derfor kom handelsbalansen for en rekke vest-europeiske land til å vise underskudd. Men betalingsbalansen var likevel i orden, takket være den store rolle de «usynlige» inntektene spilte. Det var i første rekke utbytte av kapitalanbringelser i uten-europeiske land og inntekter av skipsfart og andre

70 former for tjenester.

Det som er skjedd i løpet av de 35 år som er gått siden utbruddet av den første verdenskrigen, er at Europa har mistet sitt monopol som produsent av industrivarer for verdensmarkedet, fordi det er vokset fram betydelig industri i andre deler av verden. Denne utviklingen var alt begynt før 1914, da særlig De Forente Stater med stormskritt halte inn på Europas industrielle forsprang, - men den ble kraftig påskyndet av de to verdenskrigene, så kraftig at Europa ikke har vært i stand til å tilpasse seg til denne raske omveltningen i de økonomiske styrkeforholdene.

80 Under verdenskrigen 1914-18 måtte Europa legge om sin industri til krigsproduksjon. Det var derfor ikke lenger i stand til å forsyne resten av verden med industrivarer i samme utstrekning som før. Det greidde ikke engang på langt nær å produsere hva det selv trengte i så måte, slik at det oppsto et tidligere ukjent behov for import av industrivarer til Europa. Denne situasjon stimulerte industrialiseringen av de oversjøiske områdene; både i de daværende Britiske Dominions, i India og i China og Japan vokste industriproduksjonen. Men aller mest økte den i U.S.A. Resultatet av hele denne utviklingen var at Europas del av verdens varebytte prosentvis gikk sterkt tilbake.

90 Før den andre verdenskrigen var altså stillingen at Europas betydning i verdensøkonomien og dermed også dets politiske førerskap, var sterkt svekket. Vi kunne likevel dekke den nødvendige import av råvarer og matvarer, takket være de usynlige inntektene vi hadde. Og de vest- og mellom-europeiske stormaktene talte ennå på like fot både med Russland, med Amerika og Japan.

De seks årenes krig, fra 1939 til 1945 ødela grunnlaget for hele det innviklede system av arbeidsdeling og varebytte, som Europas maktstilling hvilte på. Både produksjonsapparatet og transportsystemet ble utsatt for svære ødeleggelser, og Europas investeringer i andre verdensdeler gikk i meget stor utstrekning tapt. Et enkelt tall kan gi et bilde av de økonomiske virkningene av krigen: For 1948 var underskuddet på Vest-Europas betalingsbalanse i forhold til omverdenen fremdeles - tross betydelig bedring fra 1945 - 5.6 milliarder dollar. Samtidig førte Tysklands totale sammenbrudd og Italias nederlag til en fullstendig forandring av både de økonomiske og de politiske maktforholdene innenfor vår verdensdel, og den tve-delingen av Europa som ble en følge av motsetningen mellom Sovjet-Samveldet og de vest-allierte, svekket Europas stilling enda mer.

110 Før denne siste krigen kunne inntektene av kapital-anbringelsene i fremmede verdensdeler, og andre usynlige inntekter, dekke nesten $\frac{1}{4}$ av den samlede importen til Europa. Under krigen ble investeringene i stor utstrekning brukt opp for å finansiere krigføringen. Og den andre store kilden for usynlig inntekt, handelsflåten, led meget alvorlige tap. Til dette kommer at importbehovet var
115 steget voldsomt, fordi Europas egen produksjon i stor utstrekning var lammet, og både jordbruk, industri og skipsfart sto overfor store gjenreisingsoppgaver. I 1945 var produksjonen mindre enn $\frac{2}{3}$ av hva den hadde vært før krigen. I en rekke land gikk likevel gjenreisingen raskt, og om vi ser bort fra Tyskland, var industriproduksjonen i 1948 litt høyere enn i 1938. Men samtidig var, tross
120 krigen, folketallet øket med $\frac{1}{10}$, så produksjonen pr. hode viste ikke noen merkbar øking. Regner vi Tyskland med, blir bildet ikke fullt så gunstig, men produksjonstallet blir likevel nesten like stort som før krigen.

Siden kapitalanbringelsene i oversjøiske land og dermed inntektene av dem stort
125 sett er gått tapt, må Vest-Europa i dag dekke en langt større del av importen gjennom utførsel, enn vi behøvde å gjøre før krigen. Derfor er det ikke tilstrekkelig å gjenreise produksjonen til den høyden den hadde dengang. De planene som de 19 Marshall-land har lagt for perioden 1948-52, regner da også med en betydelig øking ut over førkrignivået for en rekke produksjonsgreners
130 vedkommende. Et særskilt problem er det at gjenreisingen av landbruket av mange grunner ikke har holdt tritt med gjenreisingen av industrien. Det manglet ennå i 1948 atskillig på at det hadde nådd opp igjen til samme avkastning som før krigen. Følgen er at Europa i dag må importere mer matvarer fra andre områder enn før krigen, samtidig som det har mindre å betale med.

135 Som jeg alt har nevnt, bygger den europeiske økonomi på en vidtgående arbeidsdeling mellom de europeiske land. Før den siste krigen foregikk over halvparten av Europas utenrikshandel mellom Europas land innbyrdes. Under krigen ble de fleste europeiske pengesystemer ødelagt. Derfor kan de europeiske
140 valutaene ikke lenger tjene som betalingsmidler i en mangesidig europeisk samhandel. Da dessuten Tyskland ikke spiller den samme rolle som eksportør og som importør, og handelen med Øst-Europa er gått sterkt tilbake, er resultatet at handelen innenfor Europa i dag, 4 år etter at krigshandlingene sluttet, fremdeles er mindre enn den var før krigen.

145 Et særskilt problem er handelen mellom øst- og Vest-Europa. Før krigen byttet

Vest-Europa industrivarer mot matvarer og råvarer fra Øst-Europa. Vest-Europa fikk f. eks. $\frac{1}{4}$ av det det trengte av skåren trelast og nesten $\frac{1}{3}$ av sine
150 pitprops fra det som i dag er sovjetisk område. Og vi fikk stordelen av vår kornforsyning fra det samme området og fra Donau-landene.

Den politiske og økonomiske revolusjon som har foregått i de øst-europeiske land etter krigen, har ført til at dette varebytte i dag er forsvinnende lite. Før
155 krigen ble industrialiseringen av Øst-Europas land - utenom Sovjet-Samveldet - hemmet av den overmektige konkurransen fra den sterke industrien i Vest-Europa. I første rekke var det Tyskland som dominerte det økonomiske liv i hele dette område. Det som nå foregår, er at de øst-europeiske statene gjennom en forsert industrialisering og en sterkere økonomisk tilknytning til Sovjet-
160 Samveldet, prøver å gjøre seg uavhengige av den vestlige verden. Virkningen blir at de øst-europeiske land etter hvert produserer mer og mer av sine industrivarer selv, at de får et mindre overskudd av mat- og råvarer å eksportere, og at deres handel i første rekke blir rettet mot Sovjet-Samveldet.

165 Selv om de øst-europeiske landene alle fører en økonomisk politikk som tar sikte på å gjøre dem uavhengige av den vestlige verden, har de likevel på kort sikt all interesse av et øket handelssamkvem med Vest-Europa. Industrialiseringen vil kunne gå meget raskere, hvis de kan få maskinelt utstyr vestfra. Vest-Europa på sin side er sterkt interessert i å importere mat- og råvarer fra Øst-Europa, og i å
170 levere det som trenges av gjødningsstoffer og landbruksmaskiner, for å gjøre det mulig å øke matproduksjonen i Øst-Europa. Som kjent, vil resultatet av Marshall-planen i stor utstrekning avhenge av om det lykkes å ta opp igjen et slikt varebytte.

175 Det er ikke bare den indre-europeiske handel som er gått sterkt tilbake som følge av krigen. Tar vi de 19 Marshall-landene under ett og ser på deres samlede handel med andre land, finner vi at deres eksport i 1938, det siste året før krigen, ennå var 30 % større enn De Forente Staters, mens importen var tre ganger så stor som den amerikanske. Etter krigen er U.S.A.s andel av verdenshandelen
180 større enn Vest-Europas. Forskyvningen skyldes at U.S.A. under krigen økte sin produksjon med $\frac{1}{3}$, og mens Vest-Europa eksporterer noe mindre enn før krigen, innfører det i dag mere. Med andre ord er Vest-Europas andel av verdenshandelen minsket, og det er særlig gått ut over eksporten.

185 På grunn av ødeleggelsene i Sørøst-Asia under de bitre nasjonale og sosiale

kampene der etter krigen, er Europas handel også med dette området gått sterkt tilbake. Følgen av det er at Vest-Europa i første rekke er blitt henvist til å ta sin import fra De Forente Stater og det amerikanske kontinent ellers, eller med
190 andre ord fra det vi er blitt vant til å kalle dollar-området. Da det samtidig har vist seg vanskelig å øke utførslen til U.S.A., er resultatet blitt at over 2/3 av hele underskuddet på Europas betalingsbalanse er oppstått gjennom handelen med U.S.A.

195 Innførselen fra U.S.A. og fra resten av det amerikanske fastland er helt nødvendig hvis vi skal greie å opprettholde levestandarden i Europa. Det store problem for Vest-Europa i dag er hvordan vi på lengre sikt skal greie å betale for denne innførselen. Også før krigen var det normalt at Vest-Europa hadde underbalanse i handelen med Amerika. Men samtidig kjøpte Amerika varer fra
200 de europeiske kolonier og fra andre områder, hvor de europeiske land hadde anbrakt kapital, slik at Vest-Europa rådde over disse dollar-inntektene. Nå er denne utveien til å løse betalingsproblemet falt bort fordi investeringene er gått over på ikke-europeiske hender. Den eneste utveien nå er at vi øker produksjonen i Europa, og dernest sørger for at denne økede varemengden kan
205 finne avsetning enten på det amerikanske fastland eller i områder som tjener dollar på å handle med Amerika. Det er et slikt program Marshall-landene - med støtte av De Forente Stater - nå er gått i gang med å gjennomføre.

Men programmet lider ennå av den svakheten at det bygger på 19 ulike
210 programmer, som hvert enkelt av dem tar sikte på å løse det enkelte landets betalingsvansker i forhold til dollar-landene. Det har ført til at hvert land har satt seg fore å øke sin egen produksjon først og fremst med sikte på å bli mest mulig uavhengig av den store innførslen fra den nye verden, og på å øke sin utførsel til dollar-området. De enkelte planene kommer på den måten i en viss
215 utstrekning til å virke mot hverandre - bl.a. ved å skjerpe den innbyrdes konkurransen mellom Vest-Europas land på de oversjøiske markedene. Det som nå må til, og som organisasjonen for europeisk økonomisk samarbeid i Paris har tatt fatt på - er å få de enkelte land til å tilpasse sine nasjonale programmer til hverandre for å nå fram til en mest mulig fornuftig utnytting av Vest-Europas
220 natur-tilganger som helhet. En slik tilpasning krever at alle er villige til å lempe seg av omsyn til det felles beste, og det er ikke lett for stater som er vant til å rå seg selv uten alt for store hensyn til andre.

Det blir nødvendig at vi legger oss til nye vaner i vår tenkning, vår planlegging

og vår handlemåte på dette området og at det økonomiske samarbeid følges av politisk samarbeid. Det er et stort spørsmål om vi i det hele kan nå fram til den nødvendige grad av økonomisk samordning før vi har fått politiske organer som virker over landegrensene.

230

Rundt om i landene er det mange som mener at den eneste løsningen ligger i et Europas Forente Stater. De kan føre mange sterke argumenter i marken for sitt syn. Utviklingen både av produksjonsteknikken og av militær-teknikken er i ferd med å gjøre landegrensene i Europa foreldete. Likevel kan det ikke være noen
235 tvil om at situasjonen ennå langt fra er moden for å skape en regjeringsmakt på tvers av landegrensene. Nettopp om vi er tilhengere av Europas samling, må vi se det som viktig at en ikke går fortere fram enn det er grunnlag for i folkeopinionen og i de politiske og økonomiske forhold i hvert enkelt land. Ellers risikerer vi voldsomme tilbakeslag. Europas Forente Stater er et mål å
240 arbeide mot, et stort mål, men også et fjernt mål. Ved praktiske tiltak, ved begrenset samarbeid og gjensidig tilpasning kan vi i dagens situasjon nå lenger.

Europa-rådet, som ble grunnlagt på et møte av utenriksministre fra 10 europeiske land, i London først i mai i år, er et skritt i den riktige retningen.

245

Europa-rådet får ikke noen myndighet til å gripe inn i det indre styre i hvert enkelt land, men det skal bestå av organer som gjør det mulig for regjeringene å tilpasse sin politikk til hverandre og finne fram til felles retningslinjer i mange saker. Under Europa-rådet blir det opprettet en Ministerkomité av utenriksministre eller andre regjeringsmedlemmer fra deltakerlandene, som har
250 til oppgave å vedta anbefalinger til landene om felles tiltak. Dessuten blir det opprettet en Rådgivende Forsamling av parlamentsmedlemmer fra hvert av landene. Heller ikke den Rådgivende Forsamling har myndighet til å gripe inn på noen kant, men det er tanken at den skal bli et forum der det kan utkrystallisere seg en felles europeisk opinion i saker som berører oss alle. På
255 sensommeren i år trer disse organene sammen i Strasbourg, og vi må håpe på og arbeide for at Europa-rådet blir et effektivt og tjenlig redskap i arbeidet for å samle og gjenreise Europa.

Ikke minst viktig av det som er skjedd i de siste årene er det at Storbritannia ved
260 å gå med først i det økonomiske samarbeid under Marshall-planen, og nå i Europa-rådet har oppgitt sin tradisjonelle tilbakeholdende politikk i forhold til Europas fastland. Nå er Storbritannia med på like linje med Vest-Europas fastlandsstater i arbeidet for å skape et forenet Vest-Europa. Av enda større

265 betydning i så måte er den aktive rollen Amerikas Forente Stater i dag spiller
både på det økonomiske område, gjennom den storstilte Marshall-hjelpen, og på
det politiske og militære gjennom Atlanterhavspakten, for å styrke Vest-Europa
økonomisk og politisk. Det er en omstilling av stor historisk rekkevidde vi her
har opplevd, og en omstilling som gir rike løfter for demokratiet i vår verdensdel
270 og i verden.

Det er enkelte land i Europa som er nærmere knyttet til hverandre og hvor
forholdene ligger til rette for et Økonomisk og politisk samarbeid som går
lenger enn alt som foreløpig er tenkt med Marshall-organisasjonen eller Europa-
275 rådet. Jeg tenker på de såkalte Benelux-landene, i noen grad på Italia og
Frankrike som forbereder en toll-union seg mellom, og jeg tenker på Norden.

På godt og på vondt er våre nordiske land knyttet til Vest-Europa. Økonomisk
og kulturelt gjelder det oss alle 5, selv om den politiske utviklingen i
280 etterkrigsårene har skapt en særstilling for Finnland. Alle våre land er langt fra
selvforsynende, og det er bare i sterkt begrenset omfang at vi kan utfylle
hverandre økonomisk. Vi er alle henvist til å kjøpe den vesentlige del av det vi
trenger fra land utenom Norden, og til å betale disse varene med vår eksport og
med tjenester vi yter.

285 I høyere grad enn de aller fleste land, er vi i Norden avhengig av dette byttet av
varer og tjenester med omverdenen. I forhold til folkemengden, er det meget få
land som har større utenriksk omsetning enn vi. Tar vi bare utførslen, vil vi
finne at de fem nordiske land sammenlagt i årene før den siste krigen lå på fjerde
290 plass blant verdens eksportører, foran langt folkerikere land, som f. eks.
Frankrike, Italia eller Japan. Bare Storbritannia, De Forente Stater og Tyskland
lå foran oss. Beregner vi utførslen pr. innbygger, lå Norden foran alle
stormaktene unntatt Japan. I Europa var det bare Belgia som lå foran, mens
Sveits lå på linje med Norden. Lignende forhold gjaldt for importen. I Europa
295 var det bare Tyskland, Storbritannia og Frankrike som hadde større import, og
regner vi omporten pr. innbygger, var Storbritannia det eneste land som lå foran
oss.

Ser vi så på hvilken rolle handelen mellom de nordiske land innbyrdes spilte i
300 totalbildet, vil vi oppdage at bare litt over åttendeparten av eksporten gikk til
andre nordiske land, mens over 4/5 gikk til Europa ellers, og omtrent like mye
av innførslen kom derfra. Viktigst blant de europeiske land som

eksportmarkeder og som leverandører var Storbritannia og Tyskland. Tysklands
305 økonomiske sammenbrudd, og Storbritannias svekkede evne til å levere en så
viktig vare som kull, har siden krigen tvunget våre land - som resten av Europa -
til å ta en betydelig større del av vår innførsel fra De Forente Stater og andre
amerikanske land, enn tilfelle var før krigen. Det har også for våre land skapt
særskilte betalingsbalanseproblemer, først og fremst for dollar. Særlig for Norges
310 vedkommende er denne alminnelige økonomiske tendensen sterkt utpreget på
grunn av de gjenreisingsoppgavene vi arbeider med, og det svære behov for
fornyelse av alle lager, som er oppstått etter krigen. I 1948 innførte vi vel 1/5
mer varer enn i 1938, mens utførselen lå snaut 1/5 lavere. Samtidig tar det tid å
få bygd opp igjen handelsflåten, så den med full tyngde kan komme inn i bildet
315 med sine fraktinntekter.

Disse antydningene skulle være nok til å vise i hvor høy grad vi alle er direkte
interessert for vår egen skyld i den økonomiske gjenreising av Vest-Europa.
Nordens økonomiske problemer er problemer som vi i meget stor utstrekning
320 har til felles med hele den verdensdel vi er en del av. Løser Europa sitt
dollarproblem, så er også Nordens dollarproblem løst.

Men for at Europas dollarproblem kan løses, trenges det også en innsats fra de
nordiske land. I fjor vår ble det nei satt en komité for skandinavisk økonomisk
325 samarbeid som har til oppgave å finne veier til å rive ned økonomisk skranker i
Skandinavia, i første omgang å finne fram til ensartede tolltariffer og en
nedsettelse av tolltariffene, og det hele foreslå tiltak som kan gjøre det mulig for
oss å nytte ut fordelene ved økt arbeidsdeling og spesialisering. Dessuten har
komitéen tatt opp til undersøkning muligheten for samarbeid mellom de
330 skandinaviske land om utbyggingen av ny industri og fordeling av oppgavene
mellom industrier som alt er i gang. Det er vårt håp at vi langs begge disse
framgangslinjer skal komme fram til praktiske løsninger, slik at det blir mulig
for oss alle sammen her i Norden å nytte bedre ut de muligheter moderne
teknikk gir til billig masseproduksjon, og å dra full nytte av våre naturlige
335 hjelpeskilder i de tilfelle hvor oppgavene er for store til at et enkelt av landene kan
make dem.

Men akkurat som vi er knyttet til Vest-Europa ikke bare økonomisk, men også
gjennom hele vår kultur-tradisjon og gjennom våre politiske forestillinger og
340 institusjoner, slik rekker også de nordiske samarbeid langt videre enn det
økonomiske feltet. I mer enn en menneskealder har de nordiske landene drevet

et utstrakt samarbeid på lovgivningens område. Mange av våre mest sentrale lovverk er blitt til ved slikt samarbeid, og er nå ensartet i alle de nordiske landene. Vi har et utstrakt kulturelt samkvem med hverandre. Gjennom sine organisasjoner møtes de forskjellige yrkesgruppene stadig på felles nordisk grunnlag. Jeg skal ikke her trette med noen oppramsing av alle de forskjellige tiltakene, private og offentlige, som hvert år gjøres for å bringe Nordens folk i nærmere kontakt med hverandre. Bare et trekk i dette bildet har jeg lyst til å nevne nettopp i denne forsamling: Betydningen av at Nordens ungdom får best mulig anledning til å lære hverandre å kjenne ved reiser, stevner, utdanningsmuligheter og ved adgang til å søke arbeidsmarkedet i alle de nordiske landene. Her er det stadig svære oppgaver, ikke minst for ungdomsorganisasjonene. For her som på så mange andre felter, trenger myndighetene initiativ og press fra aktive og pågående organisasjoner, politiske eller upolitiske.

Et problem har jeg ikke nevnt i det forsøket jeg har gjort her på å gi et bilde av Europas og Nordens stilling i verden. Det legger seg som en skygge over alle tiltak vi gjør for å skape et sunnere Europa og en sunnere verden. Uten fred er alt vi gjør for å fremme internasjonalt samarbeid til fånyttet. Og med fred mener jeg ikke bare en tilstand hvor våpnene ikke taler direkte. Også den kalde krigen, rustningsbyrdene, mistenksomheten og den nervøse atmosfæren i verden, virker ødeleggende på alt virkelig positivt internasjonalt samarbeid. Norge - i likhet med så mange andre land - gikk ut av den siste krigen med en sterk vilje til å være med i alt byggende samarbeid mellom nasjonene på tvers av alle motsetninger, også på tvers av dyptgående ideologiske motsetninger - og den linjen har vi i nær kontakt med de andre nordiske land forsøkt å holde i hele den tiden som er gått siden frigjøringen. Men vi har ikke kunnet lukke øynene for de farer som også vårt land er utsatt for i en tid som er preget av intense motsetninger, og av en pågående utenrikspolitikk fra visse makters side, som igjen har utløst kraftige motforholdsregler i den annen leir. Derfor har vi sluttet oss til Atlanterhavspakten. Vi var nødt til å søke større sikkerhet i et forsvarsforbund med andre og sterkere makter som deler vårt livssyn og vår tro på menneskelige grunnverdier og som føler seg truet av de samme farer som også har gjort oss urolige. Men det var ikke bare omsyn for vår egen sikkerhet som førte oss inn i dette samarbeid. Det var også overbevisningen om at vi, ved å gå med, hjalp til å skape forutsetningene for en avspenning i forholdet mellom stormaktene, og dermed muligheter for byggende internasjonalt samarbeid mellom alle stater.

Som vi vet har ikke alle Nordens folk vurdert sine sikkerhetsproblemer på samme måten. Sverige har ment at det fremdeles er den riktige linje for dets vedkommende at det holder fast ved sin tradisjonelle nøytralitetspolitikk. Men jeg vil gjerne understreke at den kjensgjerning at det ikke har vært mulig å skape et nordisk forsvarsforbund som ledd i et større demokratisk forsvarssamarbeid, skal ikke bringe noe skår i det nordiske samarbeid på andre områder.

Til slutt en ting. Jeg har i dag vesentlig talt om internasjonale problemer og om internasjonalt samarbeid, slik vi står overfor det i Norden og i Europa. Men den viktigste innsats vi kan gjøre ligger i vår deltagelse i de Forente Nasjoner. På grunn av stormaktskonfliktene kan ikke F.N. ennå gi oss den trygghet vi søker mot krigsfaren. Men det er likevel det viktigste forum og møtested for nasjonene. Og under F.N.s ledelse blir det i en rekke såkalte særorganisasjoner for sosialpolitikk, helsearbeid osv., gjort et stort og ganlig arbeid på mange felter, som ofte blir lite påaktet. Det blir skapt samarbeidsvaner og en samarbeidsteknikk, og det blir bygd opp et apparat som står klart til store framstøt så snart forholdet mellom maktene blir mer harmonisk. Ikke minst alle organisasjoner som arbeider med folkeopplysning, og ungdomsorganisasjonene i første rekke har en stor oppgave med å spre kunnskap om og forståelse for de Forente Nasjoner. Slik er det med alt internasjonalt arbeid: Det kan ingen vei komme uten støtte av en interessert og aktiv, godt orientert og gjerne kritisk folkeopinion. Her ligger en oppgave, en stor og viktig oppgave, som kaller på hver enkelt organisasjon og hver enkelt medlem.

Kilde

Hefte utgitt av Arbeidernes Opplysningsforbund, 1949.

Emner

FN, Foredrag, Forsvarspolitik, Fred, Globalisering, Krig, Sikkerhetspolitikk, Utenrikspolitik

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/europa-i-verden-og-norden-i-europa>